

Advies over het nieuwe Europese programma Erasmus

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Advies op eigen initiatief

Uitgebracht door de Algemene Raad op 28 juni 2018 met eenparigheid van stemmen.

Voorbereiding: Commissie Internationaal Onderwijs- en Vormingsbeleid onder voorzitterschap van Jens Vermeersch op 12 juni 2018

Dossierbeheerder: Roos Herpelinck

1 Waar gaat dit voorstel over?

1.1 Wat zijn de uitgangspunten en doelen?

In het kader van de langetermijnbegroting van de EU stelde de Europese Commissie op 30 mei 2018 een nieuw Erasmusprogramma voor. Dit programma zal lopen van 2021-2027. De Commissie verhoogt het budget voor Erasmus+, een van de meest zichtbare succesverhalen van de Unie, tot 30 miljard euro. Hiervan is 25,9 mia bestemd voor Onderwijs en Opleiding, 3,1 voor Jeugd en 550 miljoen voor Sport.

Omdat uit evaluaties blijkt dat het Erasmusprogramma nog vele groepen jongeren niet bereikt, pleit de Commissie voor meer inclusie en voor doelgerichte inspanningen om mensen met een handicap als kansarme jongeren meer kansen te geven op internationale mobiliteit. De Commissie wil ook lerenden uit beroepsgerichte opleidingen meer stimuleren om een tijdje te leren (of stage te lopen) in een ander land.

Dit voorstel ligt in het verlengde van een mededeling van de Commissie van 2 mei 2018 waarin ze de uitgangspunten en de krachtlijnen schetst voor een begroting die, net als het Erasmusprogramma, loopt van 2021 tot 2027. Opvallend is het pleidooi om meer te focussen op Jeugd en op Onderwijs. Het voorstel van de Commissie past ook perfect in de beleidskeuze van de regeringsleiders om tegen 2025 samen een “Europese Onderwijsruimte” uit te bouwen (mededeling van 14 november 2017). Het Erasmusprogramma moet daar een van de pijlers van worden.

Enkele concrete doelstellingen uit het nieuwe Erasmusprogramma zijn:

- Drie keer meer lerenden dan nu het geval is (en vooral groepen die nu nog niet mobiel zijn) nemen deel aan het programma;
- Meer mogelijkheden voor mobiliteit voor niet-formeel leren;
- Meer aandacht voor burgerschapsprojecten en projecten die jongeren meer bewust maken van de Europese gemeenschappelijke waarden (onder meer via het nieuwe initiatief DiscoverEU);
- Een specifieke actie voor kleinschalige partnerschappen waardoor organisaties met kleine operationele capaciteit en weinig of geen ervaring in internationale projecten een vlottere toegang krijgen tot de projectmiddelen;
- Erasmus kijkt ook nog meer buiten zijn eigen grenzen. Via een combinatie van fysieke en virtuele mobiliteit wordt samengewerkt met de rest van de wereld. Het programma zet bij voorrang in op bevordering van ‘toekomstgerichte vakgebieden’, zoals hernieuwbare energie en milieutechnologie.

1.2 Hoe ziet het nieuwe programma er uit?

Er komen opnieuw drie kernacties, met telkens acties voor Onderwijs en Opleiding, voor Jeugd en voor Sport. Voor Onderwijs gaat het om volgende acties:

1.2.1 Kernactie 1: Leermobiliteit

- De mobiliteit van studenten en personeel van het hoger onderwijs;

- De mobiliteit van studenten en personeel op het gebied van beroepsonderwijs en -opleiding;
- De mobiliteit van scholieren en personeel;
- De mobiliteit van het personeel in het volwassenenonderwijs;
- Mogelijkheden voor het leren van talen, met inbegrip van die welke mobiliteitsactiviteiten ondersteunen.

1.2.2 Kernactie 2: Samenwerking tussen organisaties en instellingen

- Partnerschappen voor samenwerking en uitwisseling van werkwijzen, inclusief kleinschalige partnerschappen om een bredere en meer inclusieve toegang tot het programma te bevorderen;
- Partnerschappen voor excellentie, met name Europese universiteiten, centra voor beroepsexpertise en gezamenlijke master-diploma's;
- Partnerschappen voor innovatie om de innovatiecapaciteit van Europa te versterken;
- Online platforms en hulpmiddelen voor virtuele samenwerking, inclusief de ondersteunende diensten voor eTwinning en voor het elektronische platform voor volwasseneneducatie in Europa.

1.2.3 Kernactie 3: Steun voor beleidsontwikkeling en samenwerking

- De voorbereiding en uitvoering van de algemene en sectorale beleidsagenda's van de Unie op het gebied van onderwijs en opleiding, ook met steun van het Eurydice-netwerk of activiteiten van andere relevante organisaties;
- De ondersteuning van EU-instrumenten en -maatregelen ter bevordering van de kwaliteit, transparantie en erkenning van competenties, vaardigheden en kwalificaties;
- Beleidsdialoog en samenwerking met de belangrijkste belanghebbenden, waaronder Unie-wijde netwerken, Europese niet-gouvernementele organisaties en internationale organisaties op het gebied van onderwijs en opleiding;
- Maatregelen die bijdragen tot de kwalitatieve en inclusieve uitvoering van het programma;
- Samenwerking met andere instrumenten van de Unie en steun voor ander EU-beleid;
- Verspreidings- en bewustmakingsactiviteiten over de Europese beleidsresultaten en -prioriteiten en over het programma.

2 Advies

De Europese Commissie legt dit voorstel voor aan het Europees Parlement en de Raad. Voorafgaand aan deze formele procedure en uiterlijk voor 27 juli 2018 kunnen burgers en organisaties reageren op het voorstel en de begeleidende effectbeoordeling. De reacties worden gepubliceerd op de website. De Commissie zal de feedback opnemen in haar verslag aan het Parlement en de Raad.

De Vlor wil van deze mogelijkheid gebruik maken en formuleert een advies ter ondersteuning aan zowel de Europese beleidsmakers als de Vlaamse minister van Onderwijs.

2.1 Een verhoging van de budgetten

De Vlor stelt vast dat de Europese Commissie veel middelen vrijmaakt voor het Erasmusprogramma. Het gaat om een verdubbeling van het budget. De raad vindt dit een belangrijk signaal, zeker gelet op het feit dat de Europese middelen door de Brexit, onder druk staan. Deze verhoging van middelen is ook absoluut nodig als de Unie haar hoge ambities wil realiseren die werden afgesproken op de top van Göteborg en het aansluitend actieplan voor een Europese onderwijsruimte.

In het art. 14 van het voorstel wordt ook een indicatieve verdeling gegeven over de verschillende onderwijsniveaus. Voor het hoger onderwijs betekent dat een vrijwaring van het budget; voor de andere niveaus betekenen dat meer middelen. De Vlor vindt het een goed signaal dat de Unie het beroepsgericht onderwijs en het leerplichtonderwijs uitdaagt om sterker in te zetten op internationalisering en mobiliteit, maar vraagt om te onderzoeken of de ambities voor het hoger onderwijs wel voldoende kunnen worden gerealiseerd. Ook in het hoger onderwijs is er nog altijd een onderparticipatie voor bepaalde groepen lerenden. De raad is ervan overtuigd dat ook hier extra middelen noodzakelijk zijn.

De uitvoeringsbesluiten moeten ook nog preciezer aangeven hoe middelen die niet worden opgenomen vanuit een bepaald onderwijsniveau of -sector, kunnen worden geheralloceerd binnen het programma Erasmus. De formulering van art. 14 laat hier wat speling toe door aan te geven dat het om minimum bedragen gaat ("at least").

De raad is ook voorstander van een grondige opvolging van de efficiëntie van bepaalde voorstellen. Dragen gratis treinpasse voor 18-jarigen wel echt bij tot een ontdekken van Europees burgerschap (in het kader van "Discover Europe") of zijn er andere meer efficiënte manieren om het doel te bereiken? Zal er zonder omkaderende maatregelen geen Mattheus effect spelen ten voordele van jongeren die nu al sterk mobiel zijn? Wat is de meerwaarde van de budgetten van de Unie die gebruikt worden voor samenwerking met de OESO?

2.2 Een verbreding van de doelgroep

De ambitie om meer jongeren en volwassenen een mobiliteitservaring te geven, is zeker een pluspunt van dit voorstel. Het is belangrijk dat ook basisscholen, secundaire scholen (waaronder beroepsgerichte opleidingen) en het volwassenenonderwijs meer kansen krijgen om te participeren. Lerenden en scholen uit het buitengewoon onderwijs, het beroepsgericht onderwijs, hbo5, volwassenenonderwijs en deeltijds kunstonderwijs zijn nu ondervertegenwoordigd.

De Vlor ondersteunt deze optie maar wil toch ook enkele bezorgdheden meegeven:

- Als ook het basisonderwijs sterker wil internationaliseren, is er nood aan een versterking van groepsmobiliteit (eerder dan individuele mobiliteit). Een sterke voorbereiding en nabespreking (onder meer via virtuele mobiliteit) is noodzakelijk. Ook voor andere minderjarigen in het secundair onderwijs kan dit noodzakelijk zijn.
- De raad merkt op dat art. 5, b een verwijzing bevat naar "Centres of vocational excellence". Het is absoluut noodzakelijk dat verduidelijkt wordt wat de Europese Commissie hiermee bedoelt. Zijn die "centra" scholen? Gaat dit om hogescholen? Gaat het om beroepsgerichte consortia of agentschappen in de lidstaten? Welke organisaties

kunnen deel uitmaken van een dergelijk centrum? De raad is bezorgd indien deze omschrijving een uitsluitingscriterium zou zijn voor centra voor volwassenenonderwijs of scholen voor secundair onderwijs.

De Vlor herinnert aan de vraag dat in het kader van Erasmus ook onderwijsexperten die niet rechtstreeks verbonden zijn aan een school (onderwijsinstelling), projecten kunnen indienen en toegekend krijgen (ouderverenigingen, studenten- en scholierenorganisaties, koepels, vakbonden, ...). Deze projecten zouden perfect aansluiten bij de partnerschappen voor innovatie en onderwijs.

De Vlor vindt het belangrijk dat art. 5, d impulsen geeft aan internationalisering@home en via nieuwe media (art. 2, 2°). Deze kunnen een reëel verblijf in het buitenland nooit vervangen maar ze kunnen er wel toe bijdragen dat jongeren beter voorbereid vertrekken en dat de ervaring na het verblijf ook wordt verdiept in de latere leerervaringen.

De raad vraagt wel dat er voldoende omkaderende maatregelen worden genomen om de lerende die mobiel wordt, te ondersteunen:

- De commissie moet de mobiliteitsnoden van mensen met een handicap monitoren en drempels hiervoor wegwerken.
- De huidige beursmiddelen zijn onvoldoende in verhouding tot de reële kost van een verblijf in het buitenland. Deze zijn nog altijd een zware investering voor een gezin, zeker als dit minder financiële armslag heeft. Betere randvoorwaarden zouden ook al een (gedeeltelijke) oplossing kunnen bieden: beurzen vroeger uitbetalen zodat lerenden minder moeten voorschieten, de periode in het school- of academiejaar waarin de lerende in het buitenland verblijft, afstemmen op de loop van het schooljaar of academiejaar.
- Duidelijke afspraken met de ontvangende instellingen inzake huisvesting, maaltijden, administratieve ondersteuning zouden deel moeten uitmaken van een uitwisselingsproject en de aanvraag hiervoor.
- Ten derde vraagt de raad een evaluatie en bijsturing van de 'online linguistic support', een instrument voor de ondersteuning van taalvaardigheid. Die ondersteuning wordt opgenomen door een subcontractor: het systeem is duur, vertoont technische mankementen, is nog niet beschikbaar voor alle talen. De testen zijn zeer omvattend en te weinig specifiek gericht op waar ze voor moeten dienen. Het stelsel zou ook beter werken als studenten hun talenkennis in een vroeger stadium kunnen testen, zeker voor ze een bestemming kiezen.

Internationalisering vereist ook dat Vlaanderen belemmerende factoren in de eigen regelgeving wegwerkt. Zo is er een probleem als Vlaamse jongeren een vol schooljaar in het buitenland verblijven. Kan de school hen dan nog als regelmatige leerling laten meetellen?

2.3 Een verbreding van de inhoudelijke focus

De Commissie legt een sterke band tussen de doelen van het Europese onderwijsbeleid en de projecten in het kader van Erasmus. Dit is een doortrekken van een eerdere benadering die werd geïntroduceerd door Erasmus+. Er wordt extra ingezet op vernieuwing van onderwijsstelsels, democratisch en Europees burgerschap, ecologie en duurzaamheid.

De Vlor vraagt dat er toch voldoende ruimte blijft voor aanvragers van projecten om ook eigen behoeften van de lerenden en van de organisatie als uitgangspunt te nemen voor een aanvraag.

Dit garandeert een sterkere verankering van de inzichten vanuit het project. Ook voor lidstaten moeten er mogelijkheden voor innovatie blijven bestaan (key action 3). Het GOAL-project is daar een voorbeeld van (gecoördineerd door departement Onderwijs en Vorming).

Het voorstel voorziet geen middelen voor wat nu in het hoger onderwijs 'capacity building' met derde landen wordt genoemd. Dat zorgt voor ongerustheid bij academici die hier actief in zijn.

2.4 Aandacht voor administratieve drempels

De regulering geeft enkel de grote lijnen van het programma. In een later stadium moet de Europese Commissie dit verder uitwerken in uitvoeringsbesluiten en richtlijnen voor aanvragen. De raad stelt vast dat de richtlijn zoals ze nu voorligt, minder regelt en meer bevoegdheden delegeert aan de Europese Commissie (al dan niet in samenwerking met de nationale agentschappen). In dit verband pleit de raad ervoor dat ook de uitvoeringsbesluiten een verregaande vereenvoudiging van de administratieve procedures realiseren. Het is niet de bedoeling om minder regulering in de Europese wetgeving te vervangen door vele administratieve regels waar trouwens minder democratische controle (parlement, lidstaten) op is. De administratieve last van aanvraag tot en met rapportering vormt voor vele scholen een grote drempel. Ook sterkere lump-sum- of unit-cost-financiering zou hiertoe kunnen bijdragen.

Het is aan te bevelen dat scholen uit het leerplicht- en beroepsgericht onderwijs ondersteuning zoeken om hun expertise en beleidsvoerend vermogen op dit vlak te vergroten. Er zit zeker ook groeimarge in betere samenwerking tussen scholen.

De Vlor is geen voorstander van een verdere decentralisatie van de acties. Dat riskeert immers te leiden tot verdere versnippering van de budgetten en dat is in het nadeel van kleinere landen of regio's zoals Vlaanderen. Als internationale organisaties met zetel in Brussel gecentraliseerd indienen, krijgen Vlaamse onderwijsinstellingen of lerenden ook meer kansen.

Mia Douterlungne
administrateur-generaal

Patriek Delbaere
wnd. voorzitter